

Абрамченко Н.А.

Классический приватный университет

НАЛОГ НА ДОХОДЫ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ В СИСТЕМЕ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Аннотация

Актуальность статьи определяется реформированием местного самоуправления и территориальной организации власти, которая требует соответствующего финансового обеспечения. Целью статьи является обоснование мероприятий по обеспечению соответствия конструкции налога с доходов физических лиц требованиям эффективной реализации реформы децентрализации государственного управления. Проанализирована динамика налога на доходы физических лиц и военного сбора, а также его роль в формировании доходов Сводного и Государственного бюджета Украины. Дана оценка рациональности распределения поступлений налога с доходов физических лиц между бюджетами разных уровней. Разработаны рекомендации по совершенствованию механизма зачисления средств налога с доходов физических лиц в условиях формирования способных территориальных общин.

Ключевые слова: налог, доходы физических лиц, децентрализация, государственное управление.

Abramchenko N.A.

Classic Private University

TAX INCOME INDIVIDUALS IN DECENTRALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION

Summary

The relevance of the article is defined the reform of local self-government and territorial organization of power that requires adequate financial support. The article aims are to study measures to ensure that the design of the tax on personal income requirements of effective implementation of the decentralization reform public administration. The dynamics of income tax of individuals and military training are analyzed as well as its role in the formation of consolidated and state budget of Ukraine. The assessment rationality distributions of revenues from personal income between the budgets of different levels are given. The recommendations to improve the mechanism of crediting of the tax on personal income in the emerging wealthy communities are worked.

Keywords: tax, personal income, decentralization, public administration.

УДК 336

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВСТАНОВЛЕНИХ СТАВОК ПОДАТКУ ЗА ОДИНИЦЮ ЗАБРУДНЕНЬ В УКРАЇНІ І СВІТІ

Бабич А.С., Авраменко Н.Л.

Національний університет державної податкової служби України

В статті досліджено ефективність сучасної системи екологічного оподаткування в Україні. Проаналізовано Порядок обрахунку екологічних податків та визначено його недоліки. Доведено низьку ефективність розрахунків екологічних податків в межах діючого вітчизняного законодавства. Запропоновано пропозиції по введенню науково-обґрунтованих значень ставок податку. Обґрунтована необхідність подальшого реформування вітчизняної податкової системи.

Ключові слова: екологічне оподаткування, екологічні податки, пільгове оподаткування, штрафи за забруднення, податкова система.

Постановка проблеми. Відомо, що використання екологічних податків стимулює суб'єктів господарювання до оновлення виробничо-технічної бази та впровадження безпечних технологій. Від ефективності встановленої системи платежів залежить обсяг витрат на вирішення екологічних проблем локального, регіонального і державного масштабу, тому, перш за все, потрібно звернути увагу на порядок обрахунку екологічних податків,

впевнитись у його ефективності або ж знайти методи для удосконалення.

Особливої актуальності це питання набуває для України, економіка якої характеризується високим рівнем ресурсомісткості та енергоємності галузей, зношеності обладнання, низьким рівнем упровадження інноваційних технологій.

Аналіз останніх досліджень. Окремі питання з екологічного оподаткування розглянуто у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених,

зокрема: З. Варналія, А. Соколовської, Ю. Іванова, В. Шевчука, С. Дорогунцова, А. Качинського, О. Лазора, Л. Мельника, О. Кащенко, І. Майбурова, Л. Тарангул, В. Міщенко, О. Савченко, О. Василенко та багатьох інших. Однак дослідженню ефективності системи екологічного оподаткування приділяється незначна увага.

Тому метою статті є дослідження ефективності сучасної системи оподаткування за забруднення НПС та розробка пропозицій по її удосконаленню в розрізі досвіду зарубіжних держав.

Основні матеріали досліджень. Аналізуючи зарубіжний досвід екологічного оподаткування, варто відзначити використання у країнах Європи розгалуженої системи податкових платежів. Виділено напрями екологічного оподаткування та конкретизовано податкові платежі за об'єктами, що дає змогу реалізовувати принцип цільового спрямування отриманих надходжень. Багато розвинених країн запровадили податок на використання продукції, яка містить шкідливі речовини, що негативно впливають як на навколишнє природне середовище (НПС), так і на здоров'я споживачів.

Позитивним є світовий досвід упровадження податків на споживання енергії, отриманої за традиційними технологіями, метою якого є підтримка інвестицій в альтернативні виробництва енергії з необмежених джерел сонця та вітру. Таку практику використовують багато країн. Світовий досвід доводить ефективність екологічного податкового законодавства не тільки як механізму нейтралізації шкідливого впливу діяльності суб'єктів економіки на НПС, а й дієвого інструменту наповнення бюджету, реструктуризації економіки та стимулювання інноваційного розвитку [1, с. 117].

На відміну від України, у зарубіжних державах основні категорії податків та платежів екологічного характеру, що успішно застосовуються, трохи відрізняються від вітчизняного екологічного податку. Розглянемо які податки стягуються у різних зарубіжних країнах [2, с. 27]:

Досвід функціонування систем екологічного оподаткування у розвинених країнах світу доводить їх здатність до забезпечення виконання як фіскальної, так і регулятивної функцій держави у цій сфері. Упровадження систем пільгового оподаткування для підприємств, що реалізують ресурсозберігаючі технології, дозволяє реалізувати концепцію сталого розвитку економіки та популяризувати екологічно безпечну діяльність суб'єктів господарювання.

Основним фундаментом природоохоронної політики в економічно розвинених країнах є максимальне забезпечення дотримання екологічних стандартів на всіх стадіях діяльності природокористувачів. Світовий досвід екологічного регулювання показує, що будь-які спроби виконання екологічних програм на регіональному рівні, які здійснюються окремими країнами, малоефективні і безперспективні, аналогічно тому, як нереальна ідея побудови ідеального суспільства в окремій державі. Отже, з метою захисту інтересів громадян та національних виробників кожної окремої країни світова спільнота намагається скоординувати свої дії у сфері регулювання стану НПС. Найбільш показовим прикладом такої координації стало укладання міжнародних угод

у сфері охорони НПС, таких як: Монреальський протокол зі скорочення виробництва речовин, що руйнують озоновий шар (1987 р.), Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (1992 р.), головною метою якої була стабілізація концентрації парникових газів в атмосфері, та Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (2005 р.). Головною відмінною рисою таких угод є висунення ряду вимог екологічної спрямованості до держав, які прагнуть увійти в зазначені міжнародні організації та об'єднання. Однак досягнення спільної мети неможливе без стимулювання світового суспільства до поведінки, спрямованої на скорочення рівня негативного впливу на НПС. З цією метою у світі широко використовуються економічні інструменти екологічного регулювання. Залежно від механізму реалізації, еколого-економічні інструменти можна поділити на [3]: адміністративний перерозподіл коштів; штрафні санкції у випадку аварійного забруднення НПС; субсидії; фінансові трансферти; система перерозподільних механізмів (податки, платежі, кредити, виплати); вільні ринкові механізми перерозподілу коштів (торгівля дозволами на викиди забруднюючих речовин); застосування грошових форм підтримки економічних суб'єктів (нагородження спеціальними відзнаками, безкоштовна реклама тощо) [3].

Таблиця 1.1

Екологічні податки зарубіжних країн

Країна	Перелік податків
Великобританія	Податок на відходи та їх утилізацію; податки та збори на авіаперевезення; податки на експлуатацію автомобілів; збір на захист НПС.
Швеція	податок на відходи та їх утилізацію; податок на викиди транспортних засобів; податок на споживання енергії; податок на продукцію, що містить екологічно шкідливі речовини; податок на експлуатацію автомобілів, збір на захист НПС.
Нідерланди	плата за забруднення води; податок на відходи та їх утилізацію; податок на споживання енергії.
Німеччина	плату за забруднення води; податок на викиди транспортних засобів; податок на споживання енергії.
Норвегія	податок за викиди вуглекислого газу; податок на відходи та їх утилізацію; податок на викиди транспортних засобів; податок на продукцію, що містить екологічно шкідливі речовини; податок на упаковку (скло, метал, пластик)

Однак найбільш поширеним економічним інструментом екологічного регулювання у світі є екологічне оподаткування. Безперечним доказом цього є той факт, що протягом десяти років визначені показники рівня екологічного оподаткування та його стимулюючого впливу на розвиток економіки у країнах-членах Європейського Союзу залишаються майже константою.

Платежі екологічного спрямування, що застосовуються у світі, загалом можна класифікувати за багатьма ознаками, однією з яких є цільове використання. Відповідно до цієї ознаки екологічні податки можна умовно поділити на чотири великі категорії: енергетичні податки, неенергетичні транспортні податки, податки за забруднення

НПС та податки за користування природними ресурсами [3]. Так, у 2014 році у країнах-членах Європейського Союзу загальні надходження від екологічних податків становили 292434 млн євро, що відповідає 2,4% загальної величини ВВП, або 6,2% загальних податкових надходжень у цих країнах за аналогічний період. Найбільш значущими серед екологічних податків у країнах-членах ЄС є енергетичні податки. Вони призначені для зменшення забруднення НПС, викликаного виробництвом або використанням енергії. Це насамперед податки на енергоресурси, що використовуються як рухомим, так і нерухоми майном [3].

Порівнюємо сучасну вітчизняну податкову систему з зарубіжними країнами: вона переважно зосереджена на традиційних джерелах сплати податків – доходах населення, прибутку підприємств, доданій вартості. Екологічні платежі в нашій країні не є бюджетоутворюючими, про що переконливо свідчать дані надходжень платежів екологічного спрямування до Зведеного бюджету України [4]. Частка екологічних податків у загальних макроекономічних показниках в Україні, порівняно з відповідною середньою часткою екологічних податків у країнах-членах ЄС, істотно відрізняється не лише абсолютною сумою, а й іншими параметрами, насамперед такими, як якісний склад та найголовніше – економічний механізм їх впливу на розв'язання проблем якості НПС. Це пов'язано з тим, що в Україні досі відсутні певні групи екологічних податків, які притаманні системам оподаткування у країнах Європейського Союзу.

Якщо говорити про справляння податків в Україні, то треба зазначити, що одним з ефективних інструментів державного управління у сфері екологічного оподаткування є екологічна податкова політика, завдяки якій наповнюється державний бюджет, відновлюється НПС, створюються підприємствам-забрудникам стимули для їх технологічного розвитку та зменшення небезпечного впливу на довкілля.

Відповідно до Податкового кодексу України, екологічний податок – загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів [5].

Потрібно зазначити, що ставки екологічного податку за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях та на об'єктах, а також ставки екологічного податку на скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти в Україні є на порядок нижчими, ніж у розвинених країнах.

Говорячи про недоліки справляння екологічного оподаткування в Україні перш за все можна виділити те, що у Податковому Кодексі не передбачено лімітів або допущення понадлімітного обсягу забруднення, що не забезпечує стимулювання платників податку до зниження викидів шкідливих речовин. Також не передбачено пільг зі сплати екологічного податку для підприємств, діяльність яких спрямована на збереження та відновлення НПС. Проблемним аспектом ві-

тчизняної податкової системи є також джерело сплати екологічного податку – його відносять на витрати підприємства, що не вирішує завдання держави щодо стимулювання шкідливої діяльності підприємств, оскільки фактично сплачений податок закладається у ціну продукції та переноситься на кінцевого споживача.

Позитивними моментами впровадження екологічного податку, порівняно з попередньо функціонуючим збором за забруднення НПС, стали підвищення ставок екологічного податку, зокрема значне зростання ставок за викиди надзвичайно шкідливих речовин; упровадження оподаткування викидів вуглекислого газу; спрощення процедури обчислення податку завдяки уніфікації системи підвищувальних коефіцієнтів; введення в дію податку з власників пересувних джерел забруднення; спрямування частини податкових надходжень на фінансування цільових проектів модернізації підприємств у межах сум сплаченого ним податку. Однак до негативних аспектів упровадження екологічного податку можна віднести відсутність його обчислення у десятикратному розмірі при відсутності у платника затверджених лімітів або їх перевищення, що не дозволяє виконувати регулятивну функцію держави повною мірою. Не сприяє стимулюванню сталого розвитку і відсутність системи пільгового оподаткування.

Сучасна екологічна політика спрямована на збільшення сплати податків підприємцями, але ніяк не на скорочення шкідливих викидів і зменшенні негативних наслідків таких викидів для населення, яка досягається скороченням даної діяльності.

Варто зазначити, що екологічний податок, який з 01.01.2011 р. замінив збір за забруднення навколишнього природного середовища, поки що не повною мірою здатний реалізувати як фіскальні, так і регулятивні функції, що притаманні кожному податку. На жаль, ця теза справедлива і для інших природоресурсних платежів. І хоча у 2012 р. обсяг надходжень з екологічного податку становив 2,6 млрд грн, що на 20% більше показника 2011 р. [6], його частка у структурі доходів місцевих бюджетів сягає лише 2% [7]. Проте саме екологічний податок в Україні – основне джерело фінансування заходів, спрямованих на захист НПС та раціональне використання природних ресурсів.

Отже, нинішня екологічна податкова система України потребує реформування та розвитку, спрямованого на зниження негативного впливу на НПС шляхом підвищення частки фіскального потенціалу системи екологічного оподаткування. Виходячи з цього та беручи за основу європейський досвід, подальші дослідження будуть спрямовані на оцінку впливу окремих видів екологічних платежів на дохідну частину відповідних бюджетів з метою виявлення напрямів реформування вітчизняної системи екологічного оподаткування, незважаючи на постійні зміни, спрямовані на врегулювання проблемних питань у сфері екологічного оподаткування, ще й досі залишається ряд проблем, які потребують вирішення. У зв'язку з цим необхідно взяти ряд заходів, які будуть сприяти більш ефективному справлянню екологічного податку. Потрібно встановити ліміти за викиди та скиди шкідливих

речовин; підвищити ставки оподаткування понадлімітних обсягів, стягувати підвищену плату за перевищення лімітів з прибутку підприємств; запровадити систему податкових пільг для підприємств, що використовують ресурсозберігаючі технології та обладнання з високим рівнем

безпеки; встановити прогресивну шкалу ставок екологічного податку залежно від обсягу викидів; запровадити оподаткування упаковки та продукції, що містить екологічно шкідливі речовини; вжити заходів щодо зменшення джерел викидів забруднювальних речовин.

Список літератури:

1. Самусевич Я. В. Проблеми та перспективи використання в Україні зарубіжного досвіду екологічного оподаткування / Я. В. Самусевич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.14. – С. 116–121.
2. Волковець Т. В. Види екологічних податків, які застосовуються зарубіжними країнами / Т. В. Волковець // Фінанси України. – 2012. – № 6. – С. 27–34.
3. Restructuring the Company framework for of the taxation of products and electricity, Council Directive 2003/96/EC of October 2003 [Electronic resource] // Official Journal of the European Union. – Access mode: <http://www.eel.nl/documents/eclegislation/energy/taxation.pdf>
4. Звіт про виконання Зведеного бюджету України за 2015 р.: статистичні дані Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147449>
5. Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/content/article/8328>
6. Надходження з екологічного податку зросли на третину // Інформаційне агентство «УНІАН» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.net/ukr/news/161468-mindohodiv-nadhodjennya-z-ekologichnogo-podatku-zrosli-natretinu.html>
7. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за січень – вересень 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitor%20Quarter%202012/KV_II%D0%86_2012_Monitoring_ukr.pdf
8. Інформація з сайту Міністерства доходів і зборів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sta.gov.ua
9. Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. Профілі країн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wdc.org.ua/uk/services/country-profiles-visualization>
10. Романенко В. В. Зарубіжний досвід екологічного оподаткування: ефективні підходи, доцільні в Україні / В. В. Романенко // Екологічне оподаткування: збірник наукових праць за результатами науково-практичних заходів. – 2013. – С. 87–89.

Бабич А.С., Авраменко Н.Л.

Национальный университет государственной налоговой службы Украины

ЭФФЕКТИВНОСТЬ УСТАНОВЛЕННЫХ СТАВОК НАЛОГА ЗА ЕДИНИЦУ ЗАГРЯЗНЕНИЙ В УКРАИНЕ И МИРЕ

Аннотация

В статье исследована эффективность современной системы экологического налогообложения в Украине. Проанализирован Порядок расчёта экологических налогов и определены его недостатки. Доказано низкую эффективность расчетов экологических налогов в рамках действующего отечественного законодательства. Рассмотрены предложения по введению научно обоснованных значений ставок налога. Обоснована необходимость дальнейшего реформирования отечественной налоговой системы.

Ключевые слова: экологическое налогообложение, экологические налоги, льготное налогообложение, штрафы за загрязнение, налоговая система.

Babich A.S., Avramenko N.L.

National University of the State Tax Service of Ukraine

EFFECTIVELY ESTABLISH TAX RATES PER UNIT POLLUTION IN UKRAINE AND ABROAD

Summary

The paper investigates the effectiveness of a modern system of environmental taxation in Ukraine. The work analysis procedure of calculation of environmental taxes in Ukraine and identified its shortcomings. Proved low efficiency of calculations of environmental taxes under existing national legislation. Proposed to introduce penalties for pollution of excess. The possibility of introducing alternative tax incentive mechanisms of environmental protection and natural resource management. The necessity of further reform of the national tax system.

Keywords: environmental taxation, environmental taxes, tax, fines for pollution, the tax system.